

Hoogheemraadschap van Delfland

CONTROLEPLAN

2019

Controleplan 2019
Concerncontrol/Internal Audit
Vaststelling D&H 6 augustus 2019

Inhoudsopgave

1. Algemeen	3
1.1 Inleiding	3
1.2 Doel & vaststelling	3
1.3 Rechtmatigheidscontrole.	3
1.4 In control statement	3
2. Opzet van de controle.....	3
2.1 Proces van interne controle	3
2.2 Randvoorwaarden voor het uitvoeren van audits	3
2.3 Uitgevoerde risicoanalyse door Internal Audit	4
2.4 Afstemming accountant over de uit te voeren audits	4
2.5 Processen in de controle 2019: toelichting en prioritering.....	4
2.6 Belangrijke data tussentijdse en Jaarrekeningcontrole.....	5
2.7 Controleplan 2019: uitgangspunten uitvoering.	5
Bijlage 1. Processtappen Audit	6
Bijlage 2. Onderzoeksubjecten van de toetsen processen 2019.....	8

1. Algemeen

1.1 Inleiding

Het voorliggende document is het controleplan Delfland voor het jaar 2019. Dit controleplan is de operationele uitwerking van het Controleprotocol en het Auditstatuut. Het controleprotocol richt zich op het (strategische) proces van de controle voor de Jaarrekening door de accountant. In het auditstatuut wordt een strategisch kader geboden voor de invulling van het auditproces van Delfland.

1.2 Doel & vaststelling

Dit controleplan heeft uitsluitend tot doel, in overeenstemming met de opgenomen bepaling in de Controleverordening (artikel 109 Waterschapswet), de controleaanpak en controleonderwerpen met de concerncontroller en organisatie af te stemmen. Het college van dijkgraaf en hoogheemraden (hierna college), in het vervolg college genoemd, stelt het controleplan vast en kan hierbij specifieke aandachtspunten en specifieke rapporteringstoleranties aangeven.

1.3 Rechtmatigheidscontrole.

De externe regelgeving, verordeningen van de verenigde vergadering en besluiten van het college die verplicht voortvloeien uit externe regelgeving/verordeningen van de verenigde vergadering bepalen het normen- en toetsingskader van de audits. Het beleid en de uitvoering van het beleid worden/ kunnen worden getoetst aan de hand van de controleaspecten getrouwheid, rechtmatigheid, doelmatigheid en doeltreffendheid. Deze aspecten worden in het controleprotocol kort toegelicht.

In de Waterschapswet (art. 109) staat de rechtmatigheidscontrole centraal in het werk van de accountant en daarmee ook in het werk van Internal Audit. Delfland richt zich binnen de rechtmatigheid primair op de financiële rechtmatigheid.

1.4 In control statement

Voor de waterschappen is de In control statement (ICS) is nog niet verplicht gesteld. Dit in tegenstelling tot de provincies en gemeenten waar de ICS met ingang 2020 verplicht is gesteld. Baker Tilly, de huisaccountant, heeft aangegeven dat naar verwachting de ICS op korte termijn ook voor de waterschappen verplicht zal worden gesteld. In 2019 zullen de eerste stappen worden gezet met de implementatie van de ICS binnen Delfland. Tegelijkertijd leent de ontwikkelfase waarin Delfland zich nu bevindt van management control systemen, zoals het risicomangement en de managementafspraken, en de invoering van een nieuw financieel systeem om juist nu een ICS in te voeren. Een ICS combineert alle ontwikkelingen binnen en buiten Delfland, versterkt de besluitvaardigheid en zorgt tegelijkertijd voor minder bureaucratie.

2. Opzet van de controle

2.1 Proces van interne controle

Het proces van interne controle bestaat uit het voorbereiden, uitvoeren en opvolgen van audits. Dit zijn zowel audits ten behoeve van de jaarrekeningcontrole door de externe accountants als audits ten behoeve van de bedrijfsprocessen om zo tijdig (rechtmatigheid) risico's in het proces te signaleren en te voorkomen.

In bijlage 1. Processtappen Interne Controle zijn de processtappen verder uitgewerkt.

2.2 Randvoorwaarden voor het uitvoeren van audits

De controlefunctie heeft ten behoeve van de taakuitvoering volledige en onbeperkte toegang tot alle gegevens en eigendommen van het Hoogheemraadschap van Delfland, die naar het oordeel van de controlefunctie noodzakelijk zijn voor de goede uitvoering van de auditwerkzaamheden. Alle gegevens en middelen, die gedurende het uitvoeren van de

auditactiviteiten in handen zijn, worden zorgvuldig en vertrouwelijk, in overeenstemming met de gedragsregels van het IIA¹, behandeld.

2.3 Uitgevoerde risicoanalyse door Internal Audit

De risicoanalyse is de basis voor de aard, omvang en diepgang van de verdere controlewerkzaamheden van het team Internal Audit. Voorafgaand aan de controle op de jaarrekening voert Internal Audit een risicoanalyse uit. Hierdoor worden risico's op een afwijking van materieel belang geïdentificeerd en wordt het inzicht van de entiteit en haar omgeving ingeschat. De externe accountant gebruikt zijn eigen risicoanalyse waarbij ook fraude in het kader van een controle van financiële overzichten wordt meegenomen. De selectie en prioritering (elk jaar danwel minimaal een keer per drie jaar) van onderzoeksobjecten voor 2019 is het resultaat van de volgende overwegingen door Internal Audit:

- Omvang van de post/proces (op basis van materialiteit)
- Risico-inschatting op fouten
- Ervaringen en bevindingen uit het verleden
- Wijzigingen binnen het proces of regelgeving
- Efficiency afweging om processen gegevensgericht of systeemgericht te controleren

In bijlage 2 zijn de geselecteerde onderzoeksobjecten voor 2019 opgenomen.

2.4 Afstemming accountant over de uit te voeren audits

De volgende algemene afspraken zijn met de accountant gemaakt t.a.v. het prioriteren van de processen en single auditen²:

- Alle processen uit tabel 1. 'Onderzoeksobjecten van de te toetsen processen in 2019' in bijlage 2 met een prioriteit 1 zullen in het betreffende controlejaar worden getoetst. Per proces zullen afhankelijk van de prioriteitsstelling gedurende het jaar een audit of meerdere deelaudits worden uitgevoerd. De controle voor de jaarrekening vindt plaats in de eerste twee maanden van het daaropvolgende jaar. De toetsing op jaarbasis van de processen met prioriteit 2 vindt minimaal plaats een keer in de drie jaar. Dit is afhankelijk van de beschikbare capaciteit.
- De audits ten behoeve van de jaarrekeningcontrole zullen tussen de Internal Audit en de accountant daar waar mogelijk uitgevoerd worden volgens het concept van 'single audit': controlewerkzaamheden die elkaar niet overlappen, die op elkaar steunen en waar nodig elkaar versterken en verbeteren. Hiermee wordt voorkomen dat de organisatie extra wordt belast tijdens de controleperiode.

2.5 Processen in de controle 2019: toelichting en prioritering

Op dit moment zijn er verschillende ontwikkelingen binnen en buiten Delfland die hun weerslag hebben op de te auditen processen van Delfland:

- Ontwikkelingen op gebied van digitalisering, informatiebeveiliging en gegevensbescherming binnen en buiten Delfland worden geïntegreerd in de uit te voeren audits;
- Ontwikkelingen op het gebied m.b.t. de in control statement. Voor de gemeenten en provincies is de ICS verplicht met ingang van 1 januari 2020. Delfland kan leren van de ontwikkelingen op dit gebied bij de andere overheden en dit implementeren in het eigen traject naar de ICS.

De hierboven genoemde ontwikkelingen hebben hun effect op de werkwijze van de auditoren en op de onderzoekstechnieken welke worden gebruikt binnen Internal Audit:

- Het verschuiven van vooral compliance gerichte audits naar meer complexere auditvormen zoals o.a. management control auditing (doelrealisatie) en integrated auditing (onderzoeken van alle relevante aspecten van een object, zoals bijvoorbeeld een bedrijfsproces);

¹ IIA: Instituut van Internal Auditors (Nederland)

² Single audit: Audits waarop de externe accountant zal steunen bij de interim- en jaarrekeningcontrole.

- Het onderzoeken en eventueel implementeren van nieuwe onderzoekstechnieken zoals o.a. data-analyse of robotisering, welke een meer volledig en continue inzicht kunnen geven in bedrijfsprocessen voor de interne beheersing;
- Te starten met een gefaseerde implementatie van de ICS. Hierbij wordt als eerste proces opgepakt het optimaliseren van het proces 'Van bestellen tot en met betalen';
- Op het vakgebied auditing wordt de samenwerking gezocht met andere waterschappen Rijnland en Schieland m.b.t. het gezamenlijk gebruik van systemen zoals o.a. ProSa en H@RM.

In bijlage 2. Onderzoeksubjecten van de te toetsen processen 2019 is een overzicht opgenomen met daarin opgenomen de kritische processen welke worden getoetst in het kader van de audits ten behoeve van de jaarrekeningcontrole en die ten behoeve van de bedrijfsprocessen 2019. Stappen worden hiermee gezet naar meer relevantere audits voor de interne beheersing door realtime assurance naar het bestuur en het management van de organisatie.

2.6 Belangrijke data tussentijdse en Jaarrekeningcontrole.

Afspraken betreffende de tussentijdse controle en jaarrekeningcontrole:

- In de Controleverordening Delfland (kenmerk 1048074) is in artikel 2, lid 3 opgenomen dat het college het Controleplan vaststelt. Dit plan wordt voorgesproken met de externe accountant.
- Internal Audit zal, bij de start van de interim-controle en jaarrekeningcontrole, de uitgevoerde werkzaamheden conform het interne controleplan aanleveren aan de externe accountant. Tevens wordt een foutenanalyse opgesteld waarin de herstelbare en onherstelbare fouten in relatie tot de materialiteit van de werkelijke lasten inzichtelijk worden gemaakt.
- De accountantscontrole op deze uitgevoerde werkzaamheden en aanvullende werkzaamheden in het kader van de beroepsregels van de accountants vindt voor 2019 primair plaats in het derde kwartaal van 2019 en in eerste kwartaal van 2020.
- In mei 2019 zullen afspraken worden gemaakt m.b.t. de controles met de accountant.
- De verslagen over de interimcontrole, zijnde de management letter en over de eindejaarscontrole, zijnde het accountantsverslag en controleverklaring, zullen naar verwachting in november 2019 en april 2020 worden besproken met de rekeningcommissie.

2.7 Controleplan 2019: uitgangspunten uitvoering.

Voor het uitvoeren van dit controleplan is uitgegaan van de volgende uitgangspunten:

1. De werkzaamheden in het kader van het controleplan 2019 worden verricht door het team Concerncontrol/Internal Audit. Voor werkzaamheden waarvan de uren de personele capaciteit te boven gaan zal inhuur van derden plaatsvinden.
2. Binnen de processen vindt prioriteitstelling plaats als gevolg van de beperkingen binnen de beschikbare capaciteit. De hoogste prioriteit (1) hebben de audits ten behoeve van de jaarrekeningcontrole. Deze audits worden dit jaar en/of jaarlijks uitgevoerd. De resterende tijd is beschikbaar voor het uitvoeren van andere audits (2). Deze audits worden een keer in de drie jaar uitgevoerd.
3. Aan de onderzoeksonderwerpen binnen de interne controle zijn prioriteiten toegekend op basis van de financiële materialiteit in combinatie met de bevindingen van interne audit en van de accountant met name m.b.t. de jaarrekening 2018 en ook verder terug. Hierbij zullen de processen inkoop, subsidies, reserves en voorzieningen en vaste activa in lijn met het advies extra prioriteit krijgen. Hiertoe zijn in bijlage 2 de onderzoeksubjecten van de te onderzoeken processen 2019 aangepast.
4. De aanbevelingen n.a.v. de jaarrekeningcontrole 2018 van de accountant zullen worden gemonitord. Een beheersmaatregelenplan zal hiervoor worden opgesteld. Daarnaast wordt in de zomer van 2019 een hard close van de financiële administratie uitgevoerd. Deze tussentijdse sluiting geeft in een eerder stadium inzicht in de opvolging van de intern en extern geconstateerde verbeteringen en de stand van zaken ervan.

Bijlage 1. Processtappen Audit

Het auditproces kent over het algemeen de volgende stappen:

1. Voorbereiden van audits

De auditor maakt een controledossier aan voor de uit te voeren audit. Voorts wordt een beperkte risicoanalyse uitgevoerd ter bepaling van de reikwijdte en de omvang van de te controleren werkzaamheden voor de audit. Een controlewerk-instructie, inclusief checklist, wordt opgesteld. De relevante administratieve organisatie en checklists worden gearcheveerd in het controledossier.

De geplande audit wordt aangekondigd bij de proceseigenaar. Bij generieke audits zoals Inkoop en aanbesteden worden daarna door middel van een aankondigingsbrief de betrokken directeurs c.q. budgethouders van de te controleren dossiers op de hoogte gesteld van de start van de audit.

2. Uitvoeren van audits

De auditor vraagt op of verzamelt informatie m.b.t. in de steekproef opgenomen dossiers. De auditor toetst de informatie met de actuele administratieve organisatie (indien aanwezig), het normenkader, het beleid van Delfland en geldende wet- en regelgeving. Het onderzoek wordt uitgevoerd d.m.v. desk research eventueel aangevuld met interviews. De bevindingen worden vastgelegd in een concept controlememorandum. Indien noodzakelijk wordt aanvullende informatie verzameld ten behoeve van het uitbreiden van de audit. Alle auditinformatie wordt gearcheveerd in het auditdossier.

3. Accorderen van conceptmemo

Het concept controlememo wordt ter beoordeling gestuurd naar de proceseigenaar en/of de directeur (hoor en wederhoor). De proceseigenaar zal binnen de gestelde termijn reactie geven op het conceptmemo. Als hier geen gebruik van wordt gemaakt, wordt geacht dat men akkoord gaat met de inhoud van het conceptmemo. Met de proceseigenaar wordt een afspraak gemaakt wanneer het plan van aanpak m.b.t. de eventuele verbeterpunten wordt aangeleverd. Deze afspraak wordt opgenomen in het memorandum. Een aangepaste versie wordt nogmaals ter beoordeling gestuurd met daarbij een kortere reactietermijn. De proceseigenaar ondertekent het controlememorandum. Hierna vindt automatisch vaststelling plaats. Alle reacties worden gearcheveerd in het auditdossier. Daarna wordt het controlememorandum aan de Concerncontroller ter ondertekening voorgelegd.

Bij generieke audits zoals Van bestellen t/m betalen vindt daarna terugkoppeling plaats aan de proceseigenaren van de dossiers en hun leidinggevendenden (budgethouders), waarbij een toelichting plaatsvindt op geconstateerde bevindingen.

4. Plan van Aanpak Verbeterpunten

De proceseigenaar bestudeert de bevindingen en stelt in geval van verbeterpunten een plan van aanpak per verbeterpunt op. Vervolgens ontvangt de auditor het controlememo met het plan van aanpak. Het plan van aanpak wordt gearcheveerd in het auditdossier.

Bij de voorbereiding van de volgende audit wordt het meest recente plan van aanpak als bijlage opgenomen in het controlememorandum en zal dienen als vertrekpunt voor de audit. In het conceptmemo zal de voortgang van deze bevindingen en aanbevelingen worden toegelicht.

5. Opvolgingsrapportage verbeterpunten

Over de belangrijkste bevindingen en aanbevelingen van de audits zal aan D&H worden gerapporteerd. Voor de ICS wordt een format Rechtmatigheidsverklaring ontwikkeld dat naar de toekomst toe zal worden gaan gebruikt. Het format zal ter vaststelling aan het D&H worden voorgelegd. Tevens komen deze bevindingen terug in de ambtelijke planning- en controlcyclus via de **directiegesprekken**. Ook zal worden gerapporteerd over de voortgang van de nog openstaande bevindingen en aanbevelingen van de audits uit voorafgaande jaren.

6. Relatie met de externe accountant

De externe accountant beoordeelt jaarlijks tijdens de interim-controle in het najaar de (belangrijkste) processen binnen Delfland. Vervolgens voert de accountant aan het begin van het volgende jaar een jaarrekeningcontrole uit. Bij beide werkzaamheden maakt de

accountant gebruik van de bevindingen en aanbevelingen uit de controles en rapportages van Internal Audit.

7. Management Letter

De accountant legt zijn bevindingen van de interim-controle vast in de Management Letter. Per bevinding staat vermeld welke risico's Delfland loopt en welke aanbevelingen de accountant doet om de situatie te verbeteren. Deze aanbevelingen worden voor zover van toepassing door de auditor meegenomen bij de audits ten behoeve van de jaarrekeningcontrole. De aanbevelingen van de accountant kunnen ook leiden tot aanvullende audits.

8. Accountantsverslag

De accountant brengt na de jaarrekeningcontrole een accountantsverslag uit. Bevindingen en aanbevelingen in het accountantsverslag worden op dezelfde wijze door Internal Audit meegenomen bij de audits als de bevindingen en aanbevelingen in de Management Letter.

Bijlage 2. Onderzoeksonderwerpen van de toetsen processen 2019

Tabel 1. Onderzoeksonderwerpen van de te toetsen processen in 2019

Priori- teit	Onderzoeksonderwerpen:
	<i>Algemene onderzoeksdoelstelling</i>
	Onderzoeken of en in welke mate de processen op het gebied van de onderstaande onderzoeks- objecten getrouw en rechtmatig zijn uitgevoerd om tot een afgewogen oordeel te kunnen komen.
A	Audits ten behoeve van de jaarrekeningcontrole
A.1	Lasten
1 ³	<i>Van Bestellen t/m betalen</i>
	Inkoop en aanbesteding van werken, diensten en leveringen binnen de exploitatie en investeringen t/m het betalen van de facturen. Daarnaast wordt onderzocht het aantal inkooporders en de financiële omvang per leverancier/overeenkomst terugkijkend naar het verleden (terugblik uitgaven) en vooruitkijkende naar de toekomst (spendanalyse). Daarnaast worden ook de betalingen aan de hand van de facturen van de auditdossiers getoetst.
1	<i>Personeels- en salarisadministratie</i>
	De overeenstemming van de salariskosten volgens de Personeelsadministratie met de verwerking van deze kosten in de financiële administratie. Gegevensgerichte controle vindt plaats met name m.b.t. de in-, door- en uitstroom van personeel, langdurig zieken. Als ook de verwerking incidentele declaraties. Onderzocht wordt de berekening de totale salariscomponenten, in het bijzonder pensioenlasten, en de processen op het gebied van de inhoudingen en afdrachten.
1	<i>Activering (im)materiële vaste activa</i>
	Het onderzoek richt zich o.a. op de afschrijvingstermijnen en de boekingen van de immateriële en materiële vaste activa.
2 ⁴	<i>Verstreckte subsidies</i>
	De processen op het gebied van de verstreckte subsidies en bijdragen worden onderzocht. Het betreft de subsidies en bijdragen welke vallen onder Algemene Subsidieverordening, de bijdrageregelingen of overige bijdragen (aan derden). Hierbij komt de nadruk te liggen op het administratieve proces van deze subsidies (opzet en bestaan) en de administratieve verwerking, monitoring en verantwoording van deze subsidies (werking).
2	<i>Treasury</i>
	De processen m.b.t. de inrichting, borging van de financieringsfunctie zoals vastgelegd in het treasurystatuut dat eind 2015 door de verenigde vergadering is vastgesteld.
1	<i>Reserves en voorzieningen</i>
	Vaststellen of de processen met betrekking tot de (des)investeringen & activeringen worden uitgevoerd conform de notitie Reserves en Voorzieningen. Daarnaast dient te worden vastgesteld of de uitvoering van deze processen en de verwerking in de (financiële) administratie voldoen aan de criteria van getrouwheid en rechtmatigheid.
A.2	Baten
1	<i>Subsidiebaten</i>
	De processen op het gebied van de ontvangen subsidies en bijdragen worden onderzocht. Hierbij komt de nadruk te liggen op het administratieve proces van deze subsidies (opzet en bestaan) en de administratieve verwerking, monitoring en verantwoording van deze subsidies (werking).
1	<i>Belastingbaten RBG</i>
	Onderzocht wordt de financiële naleving van het contract met de Regionale Belastinggroep (RBG) en de verwerking van de belastingontvangsten in financiële administratie. Inclusief een review op de uitvoering van de processen van de financiële periodeafsluiting door de financiële administratie.
2	<i>Volledigheid overige baten</i>
	Onderzoek van de opbrengsten, niet zijnde de subsidiebaten en belastingbaten RBG. En onderzoek volledigheid van deze opbrengsten.
A.3	IT
1	<i>General IT en AC Controls</i>
	Toetsen van de inrichting en werking van de General IT Controls en de Application of Autorisatie Controls in het kader van de jaarrekeningcontrole.
B	Audits ten behoeve van de bedrijfsprocessen
1	<i>IT-audit op e-HRM</i>

³ Prioriteit 1: deze audits worden dit jaar en/of jaarlijks uitgevoerd.

⁴ Prioriteit 2: deze audits worden een keer in de drie jaar uitgevoerd.

	Gericht op de opzet en bestaan van de personele processen binnen e-HRM, genoemd H@RM, en de hierop aangesloten informatiesystemen. Hierbij wordt ook gekeken naar de invulling binnen dit proces vanuit de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) en de Baseline Informatie-beveiligingsbeleid Overheid (BIO).
1	IT-audit: zaaksysteem
	Toets met betrekking tot de opzet en bestaan van het Zaaksysteem van Delfland. Hierbij wordt ook gekeken binnen deze applicatie naar de invulling vanuit de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) en de Baseline Informatie-beveiligingsbeleid Overheid (BIO).
2	<i>Budgetcontrol</i>
	Het analyseren van de planning van de exploitatie- en de investeringsbegroting (begrotings-rechtmaticheid): de totale budgetcyclus van aanvraag (begroting) tot en met het verantwoorden van de budgetten (jaarrekening).
2	<i>Investerings</i>
	De processen op het gebied van het opstellen van een nacalculatie van gerealiseerde investeringen. Dit betreft met name de gerealiseerde kosten, inclusief financieringslasten, t.o.v. de raming van deze investeringen. Voortgangstoets op de stand van zaken van het verbetertraject projectbeheersing en control binnen PMB die de afgelopen jaren is uitgevoerd.
1	<i>Verplichtingenbeheer</i>
	Onderzoek naar het juist gebruik van kostensoorten bij het vastleggen van inkooporders in de financiële administratie en het beheer van de verplichtingen en betaalbaar stellen van de facturen binnen het nieuwe financiële systeem.